

વિરામચિહ્નો

પાન ૧

શાસ્ત્રીય પદ્ધતિ

૧. પૂર્ણવિરામ

૨. , અલ્પવિરામ

૩. ; અર્ધવિરામ

૪. : ગુરુવિરામ

૫. ? પ્રશ્નચિહ્ન

૬. ! ઉદ્ગારચિહ્ન

૭. — ગુરુરેખા

૮. — લઘુરેખા

૯. ' એકવડાં અવતરણ ચિહ્ન

૧૦. " બેવડાં અવતરણ ચિહ્ન

૧ . પૂર્ણવિરામ

સાદા કથનથી વાક્ય પૂરું થતું હોય ત્યાં તેને છેઠે પૂર્ણવિરામ મુકાય છે; જેમ કે,

૨ , અલ્ઘવિરામ

કોઈને સંબોધન કરવાનું હોય, કેવળપ્રયોગી કિંબ ઉદગાર દર્શાવતો અભ્યય)ને વાક્યથી અલગ પાડવાનું હોય, વાક્યની અંદરના વિરામસ્થાન દર્શાવવાનાં હોય, તેમજ સંકળાપેલાં પદો, વાક્યખંડો અને પેટાવાક્યની પરંપરા દર્શાવવાની હોય તો ત્યાં અલ્ઘવિરામ મુકાય છે; જેમ કે,

- (ક) બાવાળ, કયાં રહેવું?
- (ખ) બાપ રે, તમે મા થઈને અને ધકેલી મૂકો છો!
- (ગ) દીકરો થનિ-રવિ ધરે આવતો ત્યારે હાથે હજમત કરતો, અને બેસીને અરીસો રાખવા માટે એક ઈટ મૂકતો, એનું મોં બરાબર દેખાય એટલે.

૩ ; અર્ધવિરામ

વાક્યની અંદર સંકળાપેલાં પદો, વાક્યખંડો અને પેટાવાક્યોની પરંપરા સૂચવવા અર્ધવિરામ વપરાય છે. વિશેષ કરીને વાક્યોની પરંપરા લાંબી હોય ત્યાં અલ્ઘવિરામ નહિ પણ અર્ધવિરામ મુકાય છે; જેમ કે, તે જુવાનીમાં હતો; ઉડાઉ હતો; લોકોને ગાંડા કરતો; તેણે અઢળક ધનને પણ અધિક કર્યું હતું; ચંદ્રપુર જઈ હાલની રાજમાતાનું માગું પાટણ લઈ આવો હતો.

૪ : ગુરુવિરામ

કોઈ ઉદાહરણ, અવતરણ કે મુદ્દાનું સમાપન દર્શાવવું હોય ત્યારે ગુરુવિરામ મુકાય છે; જેમ કે,

(ક) એણે કહ્યું: “લ્યો હેંડો, હવે પિગ ઉપાડો ઝટ.. ગાડી ચૂકી જઈશું.”

(ખ) તેના જીવનની બે નેમ હતીઃ પિતાની શોધ અને તેના દેશનું ઓઝ્ય.

૫ ? પ્રશ્નચિહ્ન

પ્રશ્નાર્થ વાક્યને અંતે મુકાય છે; જેમ કે, તમે કીર્તિદેવને ક્યાંથી ઓળખો?

૬ ! ઉદગારચિહ્ન

ઉદગારવાક્યને અંતે ઉદગારચિહ્ન મુકાય છે. ઉદગાર કેવળપ્રયોગી અને સંબોધન પછી પણ મુકાય છે; જેમ કે,

ભૂંડી ! નથી આપણ જીવવાનાં કે આ મા'જનેય ! ત્યારે શું કામ ભૂંડી,
આ મરતી ઘડીએ કણબીના છોકરા પાસે હાથ ધરાવે છે! ના, ના, રાજુ!

૭ — ગુરુરેખા

કહેવાનું અધૂરું છોડી દેવામાં આવે, પર્યાપ્તપે કંઈ કથન કરવાનું હોય કે
કહેતાં કહેતાં કંઈ ઉમેરવાનું હોય ત્યારે ગુરુ રેખા મુકાય છે; જેમ કે,

(ક) જનબાઈ : ભલે ચડી ધીસત _____

વાહણ : પણ મા! મારી નોકરી _____

(ખ) પણ હવે કંઈક _____ તમાચા જેવું _____ આપવાનું મન થાય છે ખરું.

૮૬ અ કલિન્ચિપ ન જીવન મિશનમાં ન હિન્દુ ન જી જી - હે રહ્યાં

લઘુરેખા

સાહિત્યનોથી અધ્યાત્મા - પ્રેરણપોત્રાનો

જી મન જામીનું

લઘુરેખા શબ્દના ઘટકોને જુદા પાડી બતાવવા મુકાય છે; જેમ કે,

સાધુ-સમાજ, બંડી-ટોપી-ઝોળી, વગેરે.

પછી - પ્રેરણપોત્રાનો કાચમાં કાચમાં અને પ્રેરણ - પ્રેરણ કાર્ય કરતારાં

જી એકવડાં ‘અવતરણ ચિહ્ન’ છે.

અવતરણ ચિહ્ન સાહિત્યકૃતિનાં કે એવાં નામો દર્શાવવા, કોઈ શબ્દ તરફ ધ્યાન

ખેંચવા કે એના પર ભાર મુકવા તથા ઉક્તિ કે અવતરણ રજૂ કરવા વપરાય છે,

અવતરણ ચિહ્ન એકવડાં કે બેવડાં ગમે તે રીતે મુકાય છે; જેમ કે,

સાહિત્યનોથી આપણાં જી મન જામીનું, માદા, ગીત, રાધા, માર, પાર, જી, જી, જાદે

(જી) પંડિતજી ‘પરિચય ટ્રસ્ટ’ ના પ્રમુખ.

૧૦ “ ” બેવડાં અવતરણ ચિહ્ન

અવતરણ ચિહ્ન એકવડાં કે બેવડાં ગમે તે રીતે મુકાય છે; જેમ કે,

મેં “અધ્યાત્મ-વિચારણા” અને “ભારતીય નત્વવિધા” એ બે પુસ્તકો

વાંચેલાં.

“તમે કંઈ જાયા?” નંદુએ પૂછ્યું.

નંદુએ જાવે છે.

સાહિત્યનોથી આપણાં જી મન જામીનું, માદા, ગીત, રાધા, માર, પાર, જી, જી, જાદે

સાહિત્યનોથી આપણાં જી મન જામીનું, માદા, ગીત, રાધા, માર, પાર, જી, જી, જાદે